

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Марков Р.В.,

к.е.н., докторант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, Україна,

e-mail.: Markov_R@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8150-8249>

Ляшенко О.М.,

д.е.н., професор,

директор Навчально-наукового інституту менеджменту та освіти дорослих,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, Україна,

e-mail: lom@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7114-4501>

Наразі Україна є одним з провідних виробників продовольства у світі. Аграрний сектор дедалі посідає важливіше місце в економіці України: за обсягами продукції та часткою ВВП він поступається лише металургійному та паливно-енергетичному комплексам, а за кількістю зайнятих працівників і соціальною значущістю посідає чільне місце.

До прикладу, драйвером зростання номінального ВВП України у другому кварталі 2019 року на близько 15% (порівняно з першим кварталом 2019 року, був саме аграрний сектор, який очолив рейтинг топ-п'яти галузей - (55,7%). Навіть за аналогічний період 2020 року, який проходив в умовах жорстких карантинних обмежень, негативний вплив на аграрного сектору на загальний стан ВВП був найменшим (- 1,6 пункти) [1]. Зростаючий тренд вартості виробництва вітчизняної продукції сільськогосподарської галузі невинно зростає (рис. 1). Крім того, постійно вивиснується роль сільськогосподарських підприємств у розвитку сільських територій.

Ці та інші причини зумовлюють актуалізацію вивчення управлінських аспектів економічної безпеки аграрних підприємств, як до того ж набувають ще й соціального забарвлення. Водночас, провідна роль в економіці країни покладає на аграрний сектор і великі зобов'язання, які напряду пов'язані із економічною безпекою аграрних підприємств.

Існування принципово різних підходів до розуміння економічної безпеки підприємства (безвідносно до галузевої його приналежності), системно непов'язаних та інколи конфліктуючих між собою методик визначення її рівня, на жаль, гальмує процес формування відповідних теоретичних засад безпекознавства.

Отож, навіть накопиченого доволі потужного теоретичного доробку з безпекознавства виявляється недостатньо, оскільки економічна безпека підприємства являє собою складну систему, яка є доволі специфічним об'єктом управління, а аграрні підприємств ще й мають певні доволі суттєві відмінності.

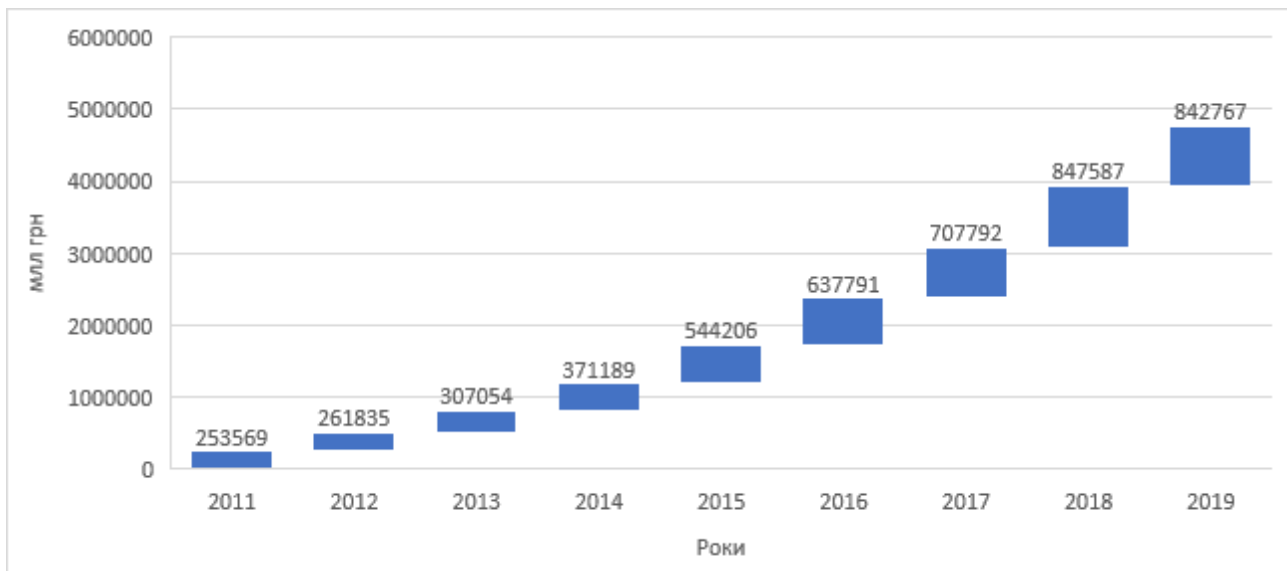

Рис. 1. Вартість виробництва продукції вітчизняної сільськогосподарської галузі

(розроблено авторами за даними http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm;))

Економічна безпека аграрного підприємства, на думку авторів, є специфічним об'єктом управління, який належить до класу частково керованих та, водночас, детермінованих дією інерційних чинників екзогенного походження.

Дослідивши генезу економічної безпеки підприємства та спираючись на запропоноване тлумачення економічної безпеки, ідеологією якого є досягнення аграрним (як, власне й будь-яким іншим) підприємством економічної свободи, автори доводять, що специфіка процесу набуття такої свободи обмежена діапазоном "керований-некерований".

Діапазон керованості економічної безпеки аграрного підприємства може бути суттєво обмеженим через численні загрози, які здебільшого є наслідком суперечностей суб'єктно-об'єктних відносин, що супроводжують узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства. Тому під керованістю економічної безпеки підприємства запропоновано розуміти діапазон наслідків управлінського впливу на взаємопов'язані процеси, що одночасно відбуваються в системі економічної безпеки підприємства, узагальнювальним результатом перебігу яких є створення достатніх умов для досягнення економічної свободи підприємства. Такими взаємопов'язаними процесами є узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства, протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та формування необхідного для цього ресурсного забезпечення.

Економічна аграрного безпека підприємства, вивчення якої може здійснюватись як з позицій системного, процесного або функціонального чи ситуаційного підходів, є специфічним об'єктом дослідження. Його специфіка полягає в неможливості досягнення повної керованості, оскільки система економічної безпеки підприємства значною мірою залежить від низки умов, при виявленні яких використано положення процесного підходу. При цьому умови

керованості економічної безпеки аграрного підприємства що, залежать від того, які чинники впливають на його економічну безпеку.

Статус таких чинників може бути різним, відповідно до того, чи є їхній вплив на економічну безпеку повністю керованим, частково керованим або некерованим. Чим більше останніх чинників, тим меншим є рівень керованості системи економічної безпеки підприємства. Саме це є однією з найголовніших причин того, що керованість економічної безпеки підприємства має низку обмежень. Наявність таких обмежень є природною, оскільки управління економічною безпекою підприємства є процесом, що належить до класу частково керованих.

Таким чином, сутність керованості системи економічної безпеки підприємства та формат її використання є дилемними. Часткове усунення дилеми запропоновано вирішити шляхом введення міри керованості економічної безпеки підприємства, розуміння якої зводиться до процесно-результативного поєднання кількісних і якісних характеристик економічної безпеки підприємства. При цьому наразі питання розмежування процесної та результативної ознак міри керованості економічної безпеки підприємства вважати остаточно вирішеним не можна.

Отже, сутність цілепокладання в управлінні економічною безпекою підприємства є триединою. Поясненням такої сутності є міждисциплінарне походження безпекознавства, особливості системотворення економічної безпеки та формування єдиного науково-практичного розуміння захисного, ресурсно-функціонального й гармонізаційного підходів до розгляду економічної безпеки.

Таким чином, сучасний вимір управління економічною безпекою підприємства є сукупністю взаємопов'язаних процесів, скерованих на набуття підприємством певної міри економічної свободи в межах об'єктивних і суб'єктивних обмежень, властивих системі економічної безпеки. Управління економічною безпекою підприємства є новим науковим напрямом, що виник на перетині багатьох галузей знань, кожна з яких має спеціальний методологічний арсенал. Таке управління апріорі має спиратися на методологічне розмаїття, але попри це воно потребує упорядкування сукупності концепцій, підходів, теорій, принципів, методів та інструментів щодо його здійснення у часі та просторі.

Список використаних джерел:

1. <https://rpr.org.ua/news/nominal-nyy-vvp-ukrainy-zrostaie-chomu-i-shcho-tse-oznachaie/>
2. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : [монографія] / Олександра Миколаївна Ляшенко. — Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. — 400 с.